

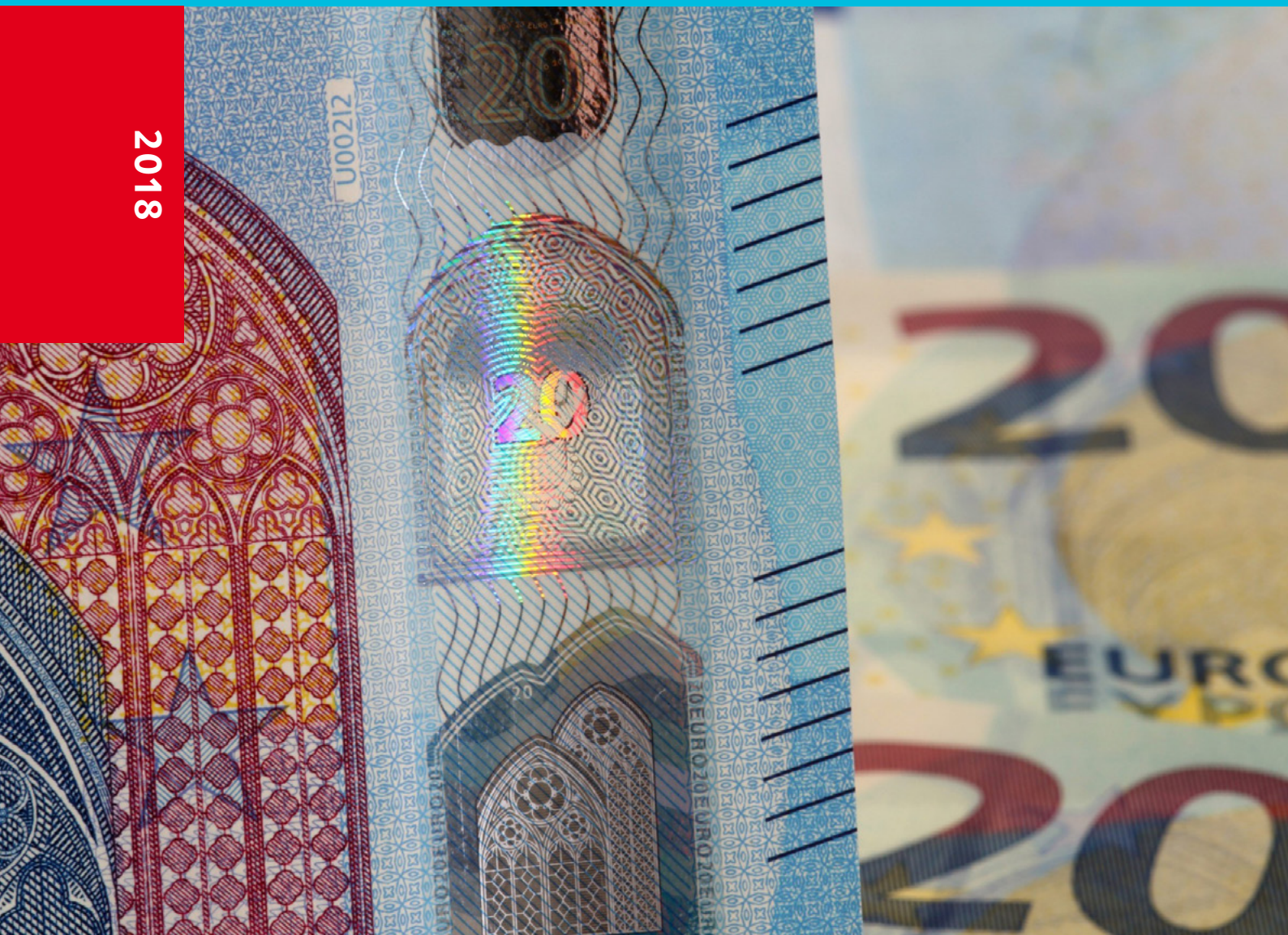

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2017

Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs (IIB)

Rapport bij het jaarverslag

2018

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2017 Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs (IIB)

Rapport bij het jaarverslag

Vooraf

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in de jaarverslagen afleggen over bedrijfsvoering, bestedingen en het beleid. Onze centrale vragen in dit jaarlijkse ‘verantwoordingsonderzoek’ zijn:

- Is het geld in het afgelopen jaar besteed volgens de regels?
- Waren de zaken op het departement goed geregeld?
- Heeft het gevoerde beleid de gewenste resultaten gehad?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Vanuit onze wettelijke taak geven wij daarbij ook oordelen over de kwaliteit van de financiële informatie en de totstandkoming van de beleids- en bedrijfsvoeringsinformatie in de jaarverslagen van de ministers. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2017* van begrotingshoofdstuk IIB over de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs. Dit begrotingshoofdstuk valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Onze overige publicaties in het kader van het verantwoordingsonderzoek 2017 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2017.

Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de Rijksverantwoording 2017*. Hierin nemen wij de goedkeuring van de Rijksrekening op. Ook bevat deze publicatie een overkoepelende uiteenzetting over het verantwoordingsonderzoek 2017.

Inhoud

1	Onze conclusies	5
2	Feiten en cijfers	6
3	Financiële informatie	8
	3.1 Oordeel over de financiële informatie	8
4	Bedrijfsvoering	10
	4.1 Ontwikkeling in de bedrijfsvoering	10
	4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering	11
	4.3 Oordeel over totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie	11
5	Beleidsresultaten	12
	5.1 Oordeel over totstandkoming beleidsinformatie	12
6	Reactie minister	13
	Bijlage 1	
	Over het verantwoordingsonderzoek	14

1 Onze conclusies

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Hoge Colleges van Staat. De Hoge Colleges van Staat voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel.

Verdere verbetering van de informatiebeveiliging

In 2017 hebben de vier Hoge Colleges van Staat, de Raad van State, de Algemene Rekenkamer, de Nationale ombudsman en de Kanselarij der Nederlandse Orden verder gewerkt aan hun informatiebeveiliging. Ze gebruiken hiervoor de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (BIR) als uitgangspunt. De Hoge Colleges van Staat hebben in 2017 de relevante risico's in de informatiebeveiliging in beeld gebracht. Bovendien hebben zij maatregelen getroffen om deze te beheersen.

Verder in het rapport

In de volgende hoofdstukken werken wij bovenstaande conclusie(s) verder uit:

- Hoofdstuk 3, 'Financiële informatie': hierin geven wij ons oordeel over de financiële informatie in het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs. Wij hebben vastgesteld dat de weergegeven informatie rechtmatig en deugdelijk is weergegeven.
- Hoofdstuk 4, 'Bedrijfsvoering': hierin geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs. In 2017 zijn er geen onvolkomenheden geconstateerd.
- Hoofdstuk 5, 'Beleidsresultaten': hierin geven wij ons oordeel over de totstandkoming van de informatie die in het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs is opgenomen over het gevoerde beleid.
- Hoofdstuk 6, 'Reactie van de minister': hierin geven wij de reactie weer die wij op 25 april 2018 ontvingen van de minister van BZK.

2 Feiten en cijfers

Begrotingshoofdstuk IIB heeft betrekking op vier Hoge Colleges van Staat. Het gaat om:

- de Raad van State;
- de Algemene Rekenkamer;
- de Nationale ombudsman;
- de Kanselarij der Nederlandse Orden.

Nederland kent nog twee Hoge Colleges van Staat: de Eerste Kamer en Tweede Kamer, samen de Staten-Generaal. Zij hebben een eigen hoofdstuk binnen de rijksbegroting: hoofdstuk IIA. Daarom worden de vier bovengenoemde organisaties in hoofdstuk IIB aangeduid als 'Overige Hoge Colleges van Staat'.

Hoofdstuk IIB heeft behalve op de Overige Hoge Colleges van Staat ook betrekking op drie Kabinetten:

- het Kabinet van de Gouverneur van Aruba;
- het Kabinet van de Gouverneur van Curaçao;
- het Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten.

Elk Hoog College van Staat en elk Kabinet heeft een specifieke positie in ons staatsbestel en functioneert in een eigen (grond)wettelijke en bestuurlijke context. Deze organisaties voeren zelf het beheer over hun begrotingsdeel, ook al is de minister van BZK op grond van artikel 19 van de Comptabiliteitswet 2001 verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs als geheel. Over de inhoud van dat beheer bestaan afspraken met de minister, waarin recht wordt gedaan aan hun staatsrechtelijke positie. In financieel opzicht gaat het per organisatie om relatief geringe uitgaven ten opzichte van het geheel van uitgaven op de rijksbegroting.

De uitgaven van Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs beslaan 0,05% van de totale rijksuitgaven over 2017. De overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs hebben in 2017 uitgaven gedaan voor € 113,1 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 6,3 miljoen.

Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs in cijfers (in miljoenen €)

	Uitgaven 2015	Uitgaven 2016	Uitgaven 2017
Raad van State	59,5	57,6	56,2
Algemene Rekenkamer	28,7	28,9	28,6
Nationale ombudsman	17,1	16,3	16,3
Kanselarij der Nederlandse Orden	4,2	4,4	4,8
Kabinet van de Gouverneur van Aruba	2,0	2,0	2,0
Kabinet van de Gouverneur van Curaçao	3,6	3,2	3,1
Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten	2,4	2,3	2,2

3 Financiële informatie

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de financiële informatie in het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs.

We geven in § 3.1 een oordeel over:

- de rechtmatigheid en deugdelijke weergave van de financiële informatie op totaalniveau;
- de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave van de financiële informatie op artikelniveau.

3.1 Oordeel over de financiële informatie

De financiële informatie in het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen. Daarnaast hebben wij ook geen fouten gevonden die de tolerantiegrens op artikelniveau overschrijden.

Alle door ons aangetroffen fouten en onzekerheden vindt u in het overzicht op onze website www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2017.

3.1.1 Oordeel rechtmatigheid financiële informatie

De informatie die is opgenomen in de financiële overzichten van het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs is op totaalniveau rechtmatig. Wij geven dit oordeel onder het voorbehoud dat de Staten-Generaal goedkeuring zullen verlenen aan de slotwetmutaties waarin alle geraamde uitgaven, verplichtingen en ontvangsten uit de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs in overeenstemming zijn gebracht met de uiteindelijk gerealiseerde bedragen.

3.1.2 Oordeel deugdelijke weergave financiële informatie

De informatie die is opgenomen in de financiële overzichten van het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs is op totaalniveau deugdelijk weergegeven en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

Inhoud

1 Conclusies

2 Feiten & cijfers

3 Financieel

4 Bedrijfsvoering

5 Beleid

6 Reactie

Bijlage

3.1.3 Oordeel rechtmatigheid en deugdelijke weergave op artikelniveau

Wij controleren ook op artikelniveau de deugdelijke weergave en de rechtmatigheid van de financiële informatie.

De informatie die is opgenomen in de financiële overzichten van het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs is op artikelniveau rechtmatig en deugdelijk weergegeven.

4 Bedrijfsvoering

Wij hebben onderzoek gedaan naar de informatie die de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het *Jaarverslag 2017* van het hoofdstuk de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs heeft opgenomen over de bedrijfsvoering. Wij geven in dit hoofdstuk een oordeel over de bedrijfsvoering zelf en over totstandkoming van de informatie hierover.

4.1 Ontwikkeling in de bedrijfsvoering

Hoge Colleges werkten aan verdere verbetering van hun informatiebeveiliging

De Raad van State, Nationale ombudsman, Algemene Rekenkamer en Kanselarij der Nederlandse Orden hebben in 2017 gewerkt aan de verbetering van hun informatiebeveiliging en ze gebruikten hiervoor de BIR als uitgangspunt. De vier Hoge Colleges van Staat hebben een overzicht van alle systemen (kritieke en niet-kritieke). In 2017 zijn voor al deze systemen risicoanalyses uitgevoerd en drie van de vier Hoge Colleges van Staat hebben ook de restrisico's al in beeld.

De vier Hoge Colleges van Staat gaven in 2016 aan dat zij de ambitie hadden om, net als de departementen, verantwoording af te leggen over de beveiliging van hun informatie. De regelgeving schrijft dit niet voor, maar deze ambitie past bij hun positie in het staatsbestel. De Algemene Rekenkamer en de Raad van State hebben in 2018 voor het eerst met een in-controlverklaring (ICV) verantwoording afgelegd over de informatiebeveiliging. In die verantwoording hebben deze twee Hoge Colleges van Staat opgenomen op welke punten ze nog niet in control zijn.

Nog geen zekerheid over informatiebeveiliging financiële systeem dat de Tweede Kamer beheert

De Raad van State, Algemene Rekenkamer en Nationale ombudsman maken, net als de Eerste Kamer, gebruik van het financiële systeem van de Tweede Kamer. Deze drie Hoge Colleges van Staat fungeren daarmee als opdrachtgever aan de Tweede Kamer voor de financiële administratie. Op grond van de dienstverleningsafspraken tussen deze Hoge Colleges van Staat en de Tweede Kamer zou de Tweede Kamer hun informeren over de naleving van de afspraken met beheerrapportages (rapport VO 2016). Dergelijke beheerrapportages zijn in 2017 niet uitgebracht. Hierdoor geeft de Tweede Kamer nog geen zekerheid over de informatiebeveiliging van het financiële systeem aan de opdrachtgevende Hoge Colleges van Staat. Per 1 maart 2018 heeft de Tweede Kamer afspraken

gemaakt met de Raad van State, de Algemene Rekenkamer en de Nationale ombudsman over de oplevering van de beheerrapportages in 2018 waarin informatie over het database-beheer wordt opgenomen. We zullen in ons verantwoordingsonderzoek 2018 nagaan of deze beheerrapportages aan de Raad van State, de Algemene Rekenkamer en de Nationale ombudsman zijn geleverd.

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering

De door ons onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs voldeden in 2017 aan de gestelde eisen.

4.3 Oordeel over totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

De bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs is deugdelijk tot stand gekomen en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

5 Beleidsresultaten

Wij hebben onderzoek gedaan naar de informatie die de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het *Jaarverslag 2017* van het begrotingshoofdstuk de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs heeft opgenomen over het gevoerde beleid. Wij geven in dit hoofdstuk een oordeel over de totstandkoming van deze informatie.

5.1 Oordeel over totstandkoming beleidsinformatie

Wij hebben de totstandkoming van de beleidsinformatie in het jaarverslag beoordeeld en gaan daarbij na of de beleidsinformatie in het jaarverslag ordelijk en controleerbaar tot stand is gekomen.

De beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2017* van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs is deugdelijk tot stand gekomen en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

6 Reactie minister

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 25 april 2018 gereageerd op ons conceptrapport. Hieronder geven we haar reactie weer. De volledige reactie staat op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2017.

De reactie van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geeft ons geen aanleiding tot het opnemen van een nawoord.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties schrijft:

“Met belangstelling heb ik kennis genomen van uw conceptrapport bij het jaarverslag 2017 van de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs, hoofdstuk IIB van de rijksbegroting. Hierbij ontvangt u mijn bestuurlijke reactie.

Tot mijn genoegen constateert u dat de in het jaarverslag opgenomen financiële informatie deugdelijk is weergegeven en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften. Tevens stelt u vast dat de in de financiële overzichten opgenomen verplichtingen, uitgaven, ontvangsten en balansposten rechtmatig tot stand zijn gekomen. Gelet op uw positieve oordeel, zie ik geen aanleiding voor een nadere reactie.”

Bijlage 1

Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek kijken wij naar de kwaliteit van de jaarverslagen die de ministers op verantwoordingsdag aanbieden aan het parlement. Wij beoordelen ook de kwaliteit van de bedrijfsvoering van de ministeries gedurende het begrotingsjaar. Het onderzoek mondt uit in het afgeven van onze verklaring van goedkeuring bij de rijksrekening en de saldibalans van het rijk, die in het Financieel jaarverslag van het Rijk zijn opgenomen. De taken en bevoegdheden voor het verantwoordingsonderzoek liggen vast in de Grondwet en in de Comptabiliteitswet.

Onderzoek naar de jaarverslagen

Ons onderzoek naar de jaarverslagen is erop gericht om vast te stellen:

- of de weergegeven financiële informatie klopt en de weergegeven financiële transacties rechtmatig zijn – dat wil zeggen in overeenstemming met de begrotingswetten en andere toepasselijke wettelijke regels;
- of de weergegeven (niet-financiële) informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering op goede wijze tot stand gekomen is;
- of de inrichting van het jaarverslag voldoet aan de bepalingen uit de Comptabiliteitswet en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Bij het onderzoek naar de financiële informatie maken wij gebruik van de internationale controlestandaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, 'ISSAIs'). Wij onderzoeken niet iedere geldstroom tot in detail, maar hanteren een werkwijze die is gebaseerd op risicoanalyse.

Wij verrichten zelf controlewerkzaamheden en maken waar mogelijk gebruik van de werkzaamheden van de Auditdienst Rijk die controleert ten behoeve van de minister. Met het oog op het budgetrecht van het parlement richten wij ons controlewerk zo in dat wij over belangrijke fouten en onzekerheden niet alleen op jaarverslagniveau in totaal, maar ook per begrotingsartikel kunnen rapporteren. Om te kunnen bepalen wat wel en niet belangrijk is gebruiken wij kwantitatieve en kwalitatieve tolerantiegrenzen. Voor de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering beoordelen we of deze ordelijk en controleerbaar tot stand is gekomen.

Onderzoek naar de bedrijfsvoering

In ons onderzoek naar de kwaliteit van de bedrijfsvoering van de ministeries beoordelen wij of het financieel beheer, het materieelbeheer en andere elementen van de bedrijfsvoering rechtmatig, ordelijk en controleerbaar zijn.

Omdat het niet mogelijk is om alle relevante elementen van de bedrijfsvoering jaarlijks te toetsen, hebben wij een meerjarige aanpak ontwikkeld. Wij richten ons daarbij vooral op de elementen die een rechtstreekse relatie hebben met de financiële informatie in de jaarverslagen. Alle essentiële beheersmaatregelen ('key controls') binnen het financieel beheer onderwerpen we ten minste eens in de drie jaar aan onderzoek.

Als we vinden dat een onderdeel van de bedrijfsvoering onvoldoende beheerst verloopt, noemen wij dat een 'onvolkomenheid' dan wel een 'ernstige onvolkomenheid'. Daarnaast vestigen wij de aandacht op zaken die beter kunnen worden georganiseerd.

Onderzoek naar beleidsinformatie

Wij doen jaarlijks onderzoek naar een aantal beleidsthema's. Centraal staat hierbij de vraag of ministers erin slagen de belastingbetaler waar voor zijn geld te leveren en of zij het parlement hierover voldoende informeren. Om dit te kunnen beoordelen gaan wij per beleidsthema na:

- hoeveel geld aan het beoogde doel is besteed;
- of voor dat geld de beloofde prestaties zijn geleverd;
- in hoeverre het met het geld beoogde doel is gerealiseerd;
- of het parlement in begroting, jaarverslag en andere Kamerstukken voldoende is geïnformeerd.

Een uitgebreide methodologische verantwoording over ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek staat op onze website: www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek.

Voorlichting

Afdeling Communicatie
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

Omslag

Ontwerp: Corps Ontwerpers
Foto: Corbis/Hollandse Hoogte

Den Haag, mei 2018

